

EN BOTANISK EKSKURSION TIL SERMERMIUT

Af museumsinspektør, cand. mag. *Bent Fredskild*

Sermermiuts betydning for eskimo-arkæologien har Jørgen Meldgaard allerede fortalt om i „Grønland“ for april 1958, og i sin artikel fortæller han bl. a., hvordan man af de forskellige tørvelag kan slutte, hvordan klimaet og vegetationen har været gennem de sidste 3000 år i den nu øde, men tidligere befolkede dal ved mundingen af Jakobshavns isfjord. Men tager man nu mikroskopet til hjælp, må man kunne få et endnu mere detaljeret billede af naturforholdene, og i 1955 sendte Nationalmuseet endnu en ekspedition derop. Ved den lejlighed blev der foretaget minutøse opmålinger af tørveprofilerne, og der blev taget et utal af prøver, der skal bruges til pollenanalyser, til undersøgelser af indholdet af frø, frugter, blade, kviste osv. og til datering ved hjælp af kulstof-14-metoden. For at kunne bestemme, fra hvilke planter pollenet (blomsterstøvet), frøene, bladene og de andre planterester stammer, er det nødvendigt at have materiale af nulevende planter til sammenligning, og for at samle så meget som muligt af den slags på stedet og for at få et overblik over dalens nuværende vegetation blev denne artikels forfatter i 1957 sendt til Jakobshavn.

Sermermiut-dalen er en øst-vest-gående dal, et par hundrede meter bred, der fortsætter i en lille bugt, udfor hvis munding den nordlige ende af isfjeldsbanken ligger. Mod nord er dalen og bugten begrænset af en 100 meter høj klipperyg, mens en kun halvt så høj ryg begrænser den mod isfjorden. Starter man oppe på den første ryg, kravler ned af den soleksponerede sydskrænt, går over dalen og kravler op ad den stejle nordskrænt, passerer man en god del af de plantesamfund, der idag findes i dette område, og i det følgende vil en sådan spadseretur blive beskrevet.

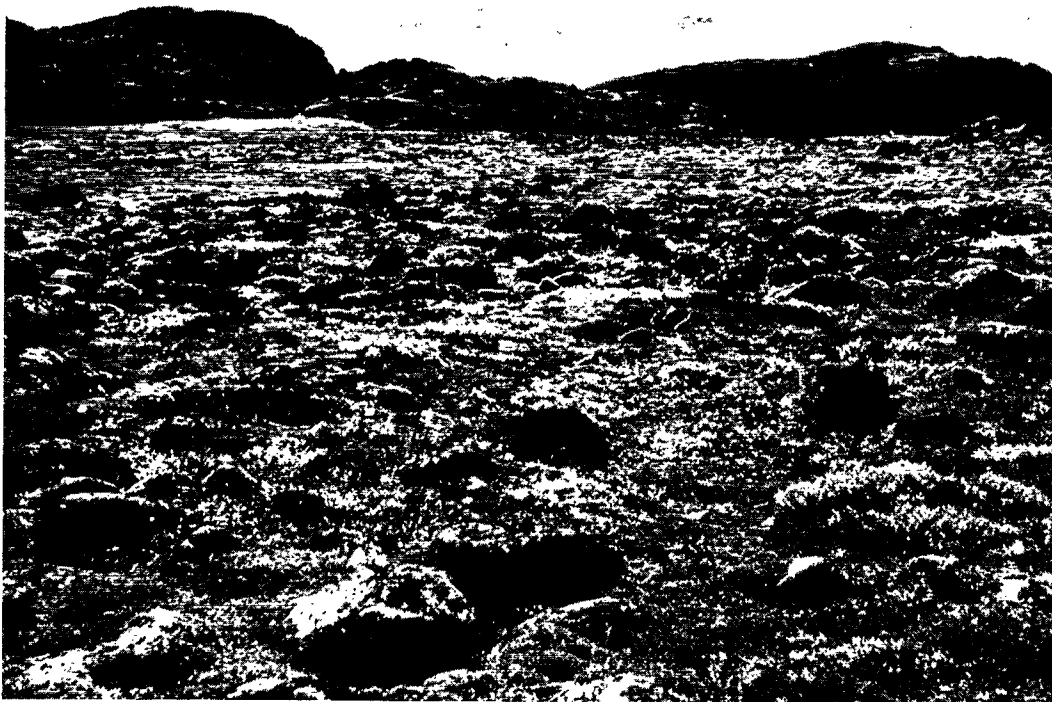
Kigger man nærmere på vegetationen og jordoverfladen øverst på sydskrænten, bliver det hurtigt klart, at det er et sted, der er meget udsat. Vinterens første sne vil ikke som på steder med læ blive liggende, den vil af de storme, der huserer sidst på efteråret, blive blæst væk, og planterne bliver udsat for barfrost og vindens udtørrende virkning. Om sommeren er der meget tørt, for det løse sand og grus har en meget ringe evne til at holde på smeltevandet og det senere, sparsomme regn-

vand, og solen bager – så meget som den nu er i stand til det på disse breddegrader. Men så snart frosten sætter ind, bliver situationen endnu mere katastrofal, for når jordvandet fryser, kan planterne overhovedet ikke optage vand, og så gælder det om at nedsætte fordampningen til et minimum.

Vegetationen er domineret enten af tørre græsser og græsagtige planter eller af pudeformede planter med tykke, læderagtige blade. I det første tilfælde er det planter som purpur-rørhvene og børste-kobresie, der dominerer. F. eks. undersøgte jeg et areal på 4 m², hvor kobresien er den vigtigste plante, uden at man derfor kan sige, at den præger arealet, for alle blomsterplanter dækker kun ca. 1/3 af overfladen tilsammen. Af andre arter kan nævnes klippe-svingel, blågrå rapgræs, fjeld-festgræs, små individer af blågrå pil, den sjældne arktisk kattede og den kun 2–3 cm høje, enårige arktisk øjentrøst. Imellem planterne er der groft grus og sten og mindre klippeblokke med mange skorpeformede laver, men ikke engang mos og lav formår at dække hele jordoverfladen, selv om der er mange arter. Alle finere jordpartikler er ganske simpelt blæst væk fra den stenede overflade, og når dertil så altså føjes, at den om sommeren bliver knastør, og at der er et yderst ringe indhold af opløselige næringssalte, er det klart, at dette voksested ikke er for arter, der kræver ret meget af tilværelsen andet end nok af frisk luft. En sådan vegetation kaldes en fjeldmark.

Den anden type fjeldmark, hvor de pudeformede planter og dværgbuskene præger vegetationen, kan også ses på sydskrænten. Her er der tale om arter som fjeldpryd, kryplyng, alperose og mose-post, og de dækker sammen med de andre højere planter ca. halvdelen af overfladen, mens mosser og laver er næsten totalt dækkende. Under sådan en vegetation kan man finde to slags jordprofiler. Hvor der kun vokser mos og lav, er de øverste par mm af sandet farvet lidt gråbrunt, men det går straks over i det lyse, grågullige morænesand nedenunder. Under de pudeformede planter derimod er der et profil med to tydelige horisonter: De øverste 6 cm er en mørkebrun, sandet tørv med et ret stort lerindhold. Efter en skarp grænse kommer det samme lysegule sand som før. Tørven er betydelig surere end sandet – pH 4,6 resp. 5,1 – og har et 4 gange så højt indhold af opløselige salte: Lt 155 mod 36.

I det følgende vil pH og Lt blive nævnt adskillige gange, så kan det være på sin plads lige at nævne, at på pH-skalaen, der går fra 0 til 14, er 7 neutralpunktet, og tal derunder angiver sur jord – jo mindre tal, jo surere –, mens højere tal findes i basisk reagerende jord. Lavere end ca. 3 og højere end godt 9 kommer man ikke i naturen. Indholdet af opløselige salte, og det vil jo til en vis grad sige næringssalte, angives ved ledningstallet: Lt. Til eksempel kan nævnes, at det allermest næringsfattige, udvaskede strandsand har et Lt på omkring 10, på Vestjyllands heder er tal på 20–40 almindelige, mens tal på 100–200 er almindelige på lerede, gode jorder.

*Fig. 1. Tør dværgbuskhede med mange laver ved Sermermiut.
I baggrunden Jakobshavns isfjord.*

Foto: Bent Fredskild

De steder øverst på sydskrænten, hvor der er lidt læ, afløses fjeldmarken af en hede med mange laver og med småbladet mosebølle, blågrå pil og tornet stenbræk som de dominerende planter. Herunder kan man øverst finde en regulær tørv af indtil 10 cm's tykkelse – ordet tørv brugt i betydningen en ophobning af mere eller mindre omdannede planterester gennemtrængt af levende eller døde rødder. Tørven er betydelig surere end det underliggende sand og grus – pH ligesom før 4,6 resp. 5,1; Lt 400 resp. 60.

Lidt længere nede bliver skrænten stejlere, og der er små hylder og „trappetrin“ med et ganske tyndt jorddække ovenpå klippen. De nøgne klippeflader er beklædt med masser af skorpeformede laver, og i små revner findes den meget robuste klippe-star, mens der på hylderne kommer en lang række andre planter til. Lad os kigge lidt nærmere på en af hylderne. Den er 5 m lang og 3 m bred, og bagest begrænses den af en lille, lodret væg. Sneen smelter tidligt her, så planterne får en lang vækstsæson, men til gengæld må de så kunne tåle tørke det meste af sommeren. Helt inde ved væggen findes det dybeste lag sand, ca. 30 cm. De arter, der præger vegetationen

inderst på hylden, er „rigtige“ blomsterplanter, arter som tretand-potentil, tornet stenbræk, blåklokke, alpe-hønsetarm og topspirende pileurt, men der er dog også mange græsser og græsagtige planter, f. eks. klippe-svingel, blågrå rapgræs, fjeldhavre og aks-frytle. Alle disse planter dækker næsten hele jordoverfladen, så der ikke er ret megen plads til mosser og laver. Sandet er meget stenet, øverst med lidt tørv, og det har samme surhedsgrad som i fjeldmarken, men det er dog ikke så næringsfattigt: Lt 217 øverst, 63 nederst. Længere fremme på hylden er sandlaget tyndere, hvilket vil sige, at der kan blive endnu tørrere i sommerens løb; dette understreges også af den næsten totale mangel på et tørvelag øverst, for tørv og ler er i stand til at tilbageholde meget mere vand fra et regnskyl end sand, så der er altså en væsentlig forskel i livsbetingelserne herude og inderst på hylden, selv om afstanden kun er 2 m. Det ses også tydeligt på vegetationen, for 95 % af overfladen er dækket af en lang række laver, mens de højere planter, der vokser i dette tæppe, kun har en dækning på ca. 60 % (Bundlaget, dvs. mosser og laver, og de højere planter kan hver for sig opnå en dækning på 100 %, de er jo i forskellige lag over jorden.) Det er først og fremmest aks-frytle og almindelig frynsebregne. Derudover vokser i dette plantesamfund blågrå rapgræs, alpehønsetarm, blåklokke, tornet stenbræk, klippe-star og den normalt røde alpe-tjærenellike, der her også kan ses med hvide blomster. På tilsvarende steder på sydskrænten findes også rødknæ og snehvid potentil.

Nederst på skrænten bliver hældningen mindre, og 20-25 m før man når helt ned, møder man de øverste udløbere af det pilekrat, der som et bredt bånd dækker de nederste metre af skrænten og de første par metre af sletten. Først er der tale om en blandingsvegetation, hvor især tornet stenbræk, men også andre planter fra de tørre hylder længere oppe spiller en stor rolle. Jorden er dog blevet dybere end på disse, og den løse, fildede tørv øverst i profilet har et meget højere Lt, mens pH stadig ligger på 4,7-4,8. Helt nede ved foden bliver pilen - den blågra pil - helt dækkende, kun med enkelte strå af rød svingel og arktisk rapgræs stikkende op. Og kigger man nærmere efter, findes der også enkelte individer af glatskulpet draba og af stilk-fladstjerne. Laver er der overhovedet ikke, og der er heller ikke ret meget lys eller plads til mos; enkelte skud findes dog. De fleste pilebuske har en gennemsnitlig højde på 15-20 cm, så nogen imponerende skov er der ikke tale om, selv om også enkelte kviste når en halv meter op i luften. Om vinteren er der en god og konstant snedækning ligesom på de nederste af hylderne, og overalt her på sydskråningen smelter sneen tidligt væk, men mens der hurtigt bliver meget tørt på hylderne, er der sommeren igennem i den meget dybere bund under pilekrattet relativt megen fugtighed. De øverste 10-20 cm er af ren organisk herkomst, en tørv med et glødetab på næsten 90 % (dvs. askeindhold på 10 %) og med et højt Lt (400-600), mens det underliggende sand og grus er næringsfattigt (Lt ca. 65).

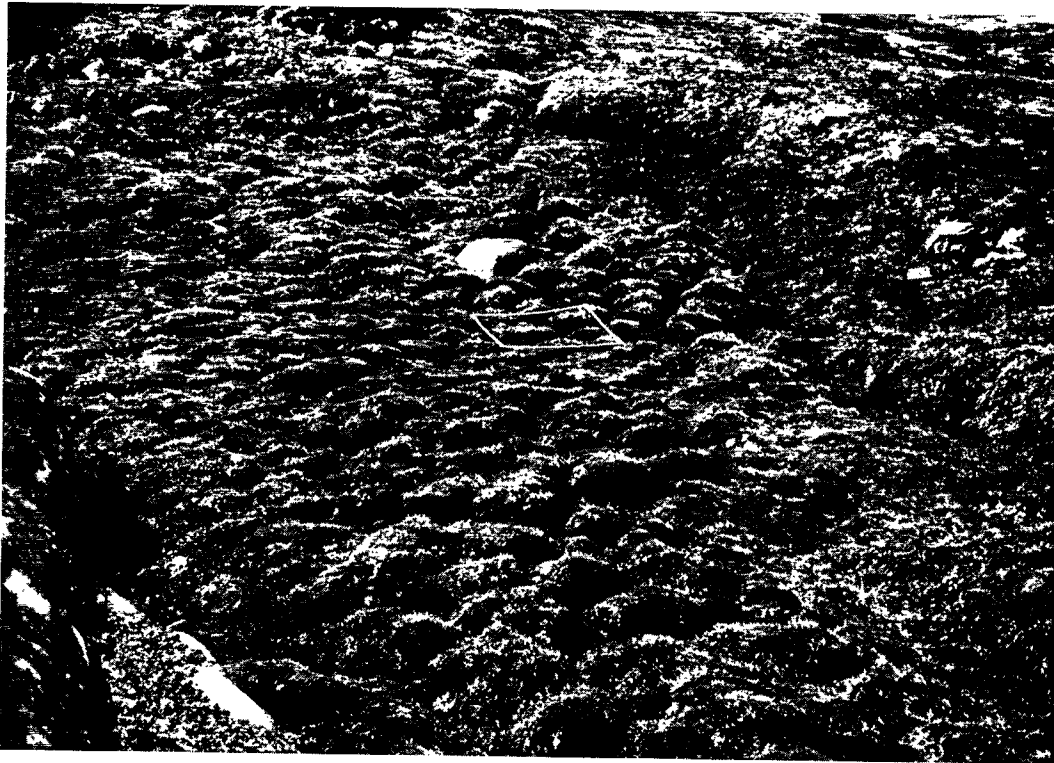

Fig. 2. Sneleje mellem Jakobshavn og Sermermiut.

Foto: Bent Fredskild

Går vi nu fra pilekrattet ud over dalbunden, møder vi en ensartet vegetation, der er præget af, at der lige under jordfladen ligger en køkkenmødding, der ofte har en tykkelse på over 2 m, så det er ledningstal af usædvanlige størrelser – indtil 1100 – der findes hele vejen ned igennem jorden, der iøvrigt består af tørv med vekslende indhold af sand og kulturrester. Jorden er kun svagt sur (pH 6,2-6,9), så den er ideel som urtepottejord, og jeg så adskillige grønlandere, der hentede jord herude til at potte deres blomster om i. Når man graver et hul for at tage jordprøver, støder man i 30-40 cms dybde på jordisen, der hindrer al videre fremtrængen både for mennesker og planterødder, for den vanddrukne tørv er ganske simpelt stivfrossen hele året rundt. Den vegetation, der dækker overfladen, er præget af to græsser: polar-rævehale og arktisk rapgræs. I bunden en vekslende mængde af en lang række mosser. Rævehalen er i det hele taget en art, der kan lide kraftig gødet bund, hvad man også kan se af, at den næsten er den eneste plante, der vokser i selve Jakobshavn. Her dækker den næsten hele jordfladen i fantastisk veludviklede individer, der tydeligt viser, at de kan lide den kraftige kost på slige steder. Man ved iøvrigt ikke engang rigtigt, hvilke plantesamfund den oprindelig hører hjemme i, for den er altid knyttet

til mennesker og til fuglefjelde, og man kan benytte den ved eftersøgning af tidligere bebyggelser, fangstpladser o. l., for sejler man langs kysterne, vil en massevis tilstedeværelse af dette græs træde tydeligt frem på grund af farveforskellen mellem den og de sædvanlige dværgbuskheder, der dækker det meste af overfladen i disse egne. Her ved Sermermiut ville man alene ved hjælp af den kunne tegne et kort over beliggenheden af de sidste eskimohuse, der blev forladt for halvandet hundrede år siden, for på de tidligere, nogenlunde kvadratiske gulve vokser der praktisk taget kun denne ene art af højere planter. Noget andet er, at det – især ved lav sol fra vest – er ganske let at se, hvor husene har ligget, for de ligger noget højere end den omgivende jordoverflade.

Længere tilbage i dalen, hvor den gamle bebyggelse ikke har sat sit foreløbig uudslættelige spor på vegetationen, findes på den tørre, meget stenede bund en lavrig dværgbuskhede med den småbladede mosebølle og blågrå pil som de dominerende. Fig. 1 er taget henover denne hede. Den tredje-vigtigste art er storblomstret vintergrøn, og af andre hyppige arter må nævnes lædden troldurt, tornet stenbræk og klippe-svingel, altså stort set de samme arter som øverst på sydskrænten. De højere planter dækker godt og vel halvdelen af overfladen, mens mosserne og især laverne er helt dækkende, ikke alene sandet og gruset, men også alle stenene. Også her er der meget næringsfattigt, og pH ligger ligesom på skrænten lidt under 5. På de allerhøjeste partier går denne hedevegetation over i en fjeldmark, små meterstore afblæsningsflader med kryblyng, fjeldpryd, alperose og fjeld-festgræs. Igennem heden løber om foråret smeltevandsbække, der hurtigt tørrer ud, og sådanne stenede bækkejer er netop et af den storblomstrede gederams' yndlingsvoksesteder.

Helt ude ved havet har smeltevandet dannet to kløfter, der skærer sig igennem dalen, men de tørrer ikke helt ud, selv om den tidligt på året rivende flod efterhånden bliver til en fredelig, kun få cm bred bæk, der næsten er helt overgroet af mos, i hvis saftig-grønne tæppe der sidder en mængde dværgsyre. Går vi over den sydligste, kommer vi til den laveste del af dalen, hvor der ikke har været bebyggelse, siden de sidste Dorset-eskimoer få hundrede år efter Kristi fødsel forlod stedet, sandsynligvis på grund af en klimaforværring. Jorden – en mostørv, der er frosset allerede i 25 cm's dybde – har dog alligevel et stort ledningstal (3–800), mens pH ligger mellem 4 og 5. Vegetationen er en mosrig fjeldrevling-hede, hvor både arktisk rapgræs og polar-rævehale er almindelige, og med mose-post som et vigtigt indslag. Hele jorden er dækket af et tykt lag mos med mange arter, hvoriblandt udspærret tørve-mos, der viser, at der er meget fugtigt hele sommeren. Og laverne, der mest hører hjemme på tørre steder, spiller da heller ikke nogen nævneværdig rolle.

Nogen særlig strandvegetation er der ikke meget af, blot kan man, hvor saltvandet sprøjter op i klipperevner langs bugten, finde nogle arter, der altid findes ved

Fig. 3. Kantlyng på Holms bakke ved Jakobshavn.

Foto: Bent Fredskild

havet eller ved saltsøer: skede-annelgræs, grus-star, ranke-fladstjerne, strand-vej-bred og grønlandsk kokleare.

Fordelingen af sneen i arktiske egne er meget ujævn, men det viser sig, at den år for år er meget konstant, fordi det kun er ved visse vindretninger, man får sne, og så er det de samme steder, der er læ. Sådanne steder bydes der vegetationen ganske særlige forhold. Om vinteren er der ingen problemer, for allerede tidligt lægger sneen sig som en beskyttende dyne henover jorden, og utallige temperaturmålinger over hele verden har vist, at er der et snedække på blot 40 cm, vil temperaturen ved jordoverfladen aldrig synke under 7° frost, fryser det end aldrig så meget lige over sneen. Og er snelaget tykkere, kan gennemsnitstemperaturen ved jordoverfladen nærme sig frysepunktet. Til gengæld må blomsterne så betale for sneens beskyttende virkning derved, at de må klare sig med en meget kort vækstsæson. Iøvrigt kan det nævnes, at man i Skandinavien har taget botanikerne til hjælp, når der skal anlægges højfjeldsbaner og -veje, for de kan af vegetationen aflæse sneens dybde om vinteren og derved vise ingeniørerne, hvor de i hvert fald ikke skal anlægge de nye trafikårer.

Helt ovre ved den stejle nordskrænt er der typiske sneleje-vegetationer. Inderst ved væggen, hvor sneen blev liggende langt hen i juli, og hvor der er skygge det

meste af dagen, vokser der ingen højere planter, kun mosser og halvmosser. Derefter kommer et bredt bælte med den vel mest kendte af alle snelejeplanter: dværg-pil. Den stærkt tuede bund er dækket af en fuldstændig ensartet vegetation, hvor dværgpilen, der kryber i et helt tæt mostæppe, er den alt-dominerende, og hvor den af ledsageplanter blandt de højere planter kun har moslyng og den meget almindelige rank star. Graver man et hul for at tage jordprøver, løber det straks fuldt af vand, så drivende vådt er der under vegetationen, og længere end 20–30 cm når man ikke, så er jorden der. Øverst ligger et lag m. el. m. omdannede planterester, der går over i et noget lerholdigt, men stadig tørveagtigt lag. Der er stærkt surt – pH 4,4 – og ledningstallet er højt: 468. Nedenunder kommer et lag stenfrit ler, knap så surt, men til gengæld meget næringsfattigt, idet Lt kun er 47. (Tallene er fra et ganske tilsvarende sneleje – fig. 2 – i en anden dal mellem Jakobshavn og Sermermiut). Dværgpilen har iøvrigt en sær evne til at gøre sig tilværelsen sur derved, at når dens visne blade omdannes, bliver de til en stærkt sur tørv, og denne evne demonstrerede den tydeligt i et andet sneleje, hvor den og mostæppet havde bredt sig i et kun ½–2 cm tykt tæppe ud over noget neutralt reagerende moræneler med pII 7. I tæppet blev målt 4,7!

I den tidligst fremsmeltende del af snelejet – fig. 2 tilhøjre – findes to andre dværgbuske, der kræver dyb, men ikke for langvarig snedækning, og som på egne steder kan danne store heder: kantlyng – fig. 3 – og blålyng.

Tilbage er nu turen op ad den stejle nordskrænt. Hylderne er meget små, og jord er der ikke på dem, kun et tykt tæppe af øverst levende, nederst døde mosser. I dette ofte omkring 10 cm tykke, bløde tæppe vokser arktisk rapgræs og varde-frytle i mængde. Kravler man opad, viger rapgræsken, der på de nederste hylder var den dominerende, mere og mere pladsen for frytlen, og efterhånden kommer de første fjeld-revling, der tilsidst præger vegetationen, således at de øverste hylder er beklædt med små, mosrige revling-heder som den, der var nede i bunden af dalen. Og så snart vi er helt oppe på den flade fjeldryg, der med en stejl væg falder lige ned i isfjorden, er vegetationen en gentagelse af den, der beklædte den øverste del af sydskrænten.

Dog ville det ikke være rigtigt at slutte beskrivelsen af planteverdenen ved Sermermiut uden at omtale moser, kær, rypelyngheder samt søer og damme og deres vegetationer, som alle kan studeres på den 2–3 km lange tur tilbage til Jakobshavn.

Hvor jorden er tilstrækkelig fugtig hele sommeren, men altså steder, hvor sneen ikke ligger alt for længe, findes kær og mose. Det mest iøjnefaldende ved de fleste af kærene er de to kæruld-arter: polar-kæruld og smalbladet kæruld, der ofte vokser sammen, selv om den første ikke synes at være helt så ligeglads med jordens beskaffenhed som den sidste.

Fig. 4. Polar-kæruld og smalbladet kæruld ved Sermermiut.
Til højre en mosrig dværgbuskhede.

Foto: Bent Fredskild

Et kær mellem de to søer, der ligger i dalen mellem Jakobshavn og Sermermiut, ser ud som følger. Begge kæruld-arterne findes og skiftes til at dominere, tilsyneladende uden nogen lovmæssighed (fig. 4). Herudover er der lidt rank star af særlig høj varietet samt nogle ager-padderokke, og tilsammen dækker disse 4 arter hele overfladen. Desuden ligger på selve jorden et næsten helt tæt tæppe af mosser. Jorden er øverst en leret tørv med et højt ledningstal (620) og ikke overvældende sur (pH 5,2), men allerede fra 5 cm's dybde aftager det tørveagtige indhold, og fra 10 cm er jorden kun svagt tørveholdig ler, der må være afsat på bunden af en sø, idet grovere partikler overhovedet ikke findes. Hvor dybt leret går, kan ikke siges, men det er i hvert fald mere end 50 cm. Jordisen ligger også dybere. Og dette er mærkeligt, for uden om dette kær på den lidt højere, svagt tuede bund ligger et bælte af en mosevegetation, og under den – kun et par m fra det sted i kæret, hvor jeg gravede hullet – kunne jeg kun komme 26 cm ned, så var jordisen der.

Ligesom i kæret dækker de højere planter i mosen 100 %, men det er rigtignok helt andre arter. Dværgbuskene – tundra-pil, blågrå pil, småbladet mosebølle og

dværg-birk – dominerer, og af urter må nævnes Lapmarks-ranunkel, stilk-fladstjerne og den evindelige rank star, der – bortset fra de allertørreste klippesprækker – er på næsten hver eneste kvadratmeter deroppe. Mostæppet er svagt udviklet. Jorden er en ganske anden end under kærulden, for her er de øverste 20 cm en mørkebrun, lerfri, ikke særlig sur tørv med et højt ledningstal (940 øverst, 565 nederst). Først derunder kommer det samme stenfri ler som i kæret, men allerede 6 cm nede i det nås jordisen.

Udenom dette bælte med en mosevegetation kommer på den endnu lidt højere bund en mosrig dværgbuskhede, altså et eksempel på en fugtig hede i modsætning til de tørre heder, hvor det er laverne, der udgør hovedparten af bundlaget. Det er stadig dværgbuskene, der dominerer, men en meget fugtighedskrævende plante som tundra-pilen er forsvundet, og i stedet er kommet arter som Laplands-troldurt og storblomstret vintergrøn - den første typisk for frodige dværgbuskheder, den sidste en art fra de tørre heder. Mostæppet lukker sig helt over den 14 cm tykke tørv, der ligesom det foregående sted er næringsrig og ikke særlig sur, og under denne tørv kommer moræneleret, der 16 cm længere nede er frosset.

Der er selvfølgelig mange andre typer af kær og mose, det omtalte er jo et eksempel på forholdene på meget næringsrig, svagt sur bund, men alligevel har beskrivelsen sagt noget om de karakteristiske forhold: Kærene er præget af græsser og græslignende planter som f. eks. blank star, gaffel-star og rank star, de to kæruld-arter og stivtoppet rørhvene. Moslaget er i reglen veludviklet, men tørvemosser mangler næsten altid. Den bund, som planterne vokser på, er mineralsk med hovedvægten på ler, og kun allerøverst er der nogen ophobning af organisk materiale, så der bliver tale om tørveblandet ler. I moserne derimod er det karakteristisk, at der ovenpå det oprindelige materiale er dannet et tørvelag, bestående af døde og mere eller mindre omdannede mosser - bl. a. tørvemos-arter - og rester af højere planter. I moserne er det dværgbuskene, der dominerer: dværg-birk, tundra-pil, blågrå pil, småbladet mosebølle, tyttebær, mose-post og revling, og blandt dem vokser i det tykke, levende mostæppe urter, f. eks. Lapmarks-ranunkel og mose-star.

På en sydhældende skrænt lige syd for Jakobshavns sanatorium kan man øverst, hvor hældningen ikke er så stejl, se rypelyng-heder på polygonjord. Selv om fotografiet fig. 5 er fra et areal, hvor den blågrå pil dominerer, fortæller det bedre end mange ord om forholdene på en sådan jord.

I de små lavninger mellem polygonerne er der helt tæt plantedække, domineret af dværgbuske, først og fremmest pil og småbladet mosebølle, og i randen af vegetationsdækket ligger så en smal kant af rypelyng, der forsøger at trænge ind i de små revner, som gennemsætter de knastørre, cementhårde polygoner; dog uden succes, for forholdene på disse er ikke stabile. Tilsyneladende er der slet ingen vegetation

*Fig. 5. Polygonjord ved Jakobshavn.
Især blågrå pil, småbladet mosebølle og grønlandsk fjeldsimmer (rypelyng).*

Foto: Bent Fredskild

på dem, men ser man nærmere efter, finder man små, forkrøblede individer af en lang række arter, hvoriblandt flere draba-arter, fjeld-valmue, treblomstret pragtstjerne og snehvid potentil. Stedvis kan findes børste-kobresie. Jorden er svagt sur (pH 5,8-6,4) og med et Lt på omkring 100.

Til sidst lidt om vegetationen i søer og damme. De allerstørste søer synes at være for kolde for højere planter, men i de mindre, mere lavvandede og derfor varmere søer, som man f. eks. kan finde dem på sletten 1 km sydøst for Jakobshavn, er der masser af planter. Ved søbredden - sidst på sommeren tildels ovenfor vandlinjen - kommer et bælte med den sjældne høst-vandstjerne, og det afløses så af en tæt under-vandsskov af liden vandaks, der i reglen vokser i et tæppe af brune vandmosses. Den blomstrer vist aldrig mere ved Jakobshavn, selv om den vegeterer frodigt i ethvert nogenlunde velassorteret vandhul, og i det hele taget er den kun et par gange truffet blomstrende på Grønland. En vandplante, der derimod blomstrer meget og gerne, er den hvidblomstrede vandranunkel, der også er i næsten alle søer.

Midtvejs mellem Jakobshavn og Sermermiut ligger lige ved den sydligste af kirkegårdene et par damme, hvis overflade i begyndelsen af juli var fuld af de lange,

smalle flydeblade af smal pindsvineknop. På overfladen af de blankslidte klipper, der dannede bredden af den ene af dammene, var der flere steder ved at afsnøres små pytter. Der var en halv snes cm vand ovenpå det kun cm-tykkede lag af sand i disse pytter, og her voksede nåle-sumpstrå, der var steril, krybende ranunkel, der allerede havde store knopper nede under vandet, så den var klar til blomstring, så snart vandet fordampede helt, og vår-vandstjerne, der var gået et skridt videre og allerede havde næsten modne frugter under vandet.

I begyndelsen af august var dammen trods det, at den ved snesmeltningen var indtil 70 cm dyb, helt udtørret, og pindsvineknoppens flydeblade lå slatne hen ad den stenede bund. Enkelte individer havde næsten modne frugter, selv om det er dens hidtil nordligst kendte voksested på Grønland.

Helt særlige vilkår bydes der planterne i de små pytter. I tiden efter snesmeltningen står der i alle lavninger på klippefladerne lidt vand, og hvor der har samlet sig lidt forvitningsgrus, ofte meget næringsfattigt, er der mulighed for en højere plantevækst. Men det skal gå hurtigt, for et par uger senere - omkring 1. juli - kan al fugtighed være forsvundet og det løse materiale være så tørt, at man kan puste det væk! Og inden den tid skal planterne, der ofte er enårige, have spiret, blomstret og sat modne frugter, der skal ligge klar til spiring næste år. Men planterne når såvist heller ikke nogen stor størrelse, mange af individerne kan ligge på en tommelfingernegl, selv om roden er taget med og bredt ud. Sådanne steder findes f. eks. nåle-sumpstrå, der er flerårig, og vår-vandstjerne og den meget sjældne dyndurt, der begge er enårige.

I alt fandt jeg i området mellem Sermermiut, Holms bakke, de store søer på sletten øst for Jakobshavn og Nordre næs og med en enkelt afstikker til Brede bugt 139 arter af højere planter, hvilket selvfølgelig ikke er alle de arter, der kan træffes i området, men dog en væsentlig del. Hvad der især præger floralisten, er de mange kontinentale arter i modsætning til de få oceaniske - et forhold, der falder godt i tråd med det solrige klima, der findes i den østlige del af Diskobugten.

De metertykke tørvelag i bunden af Sermermiut-dalen er som en kæmpemæssig naturens dagbog, der begynder med side 1 nederst i profilet, direkte på den nøgne moræneflade, hvor de første planter voksede, da isen for ca. 3000 år siden trak sig tilbage fra stedet. Hvert nyt tørvelag, der er lagt ovenpå, er som nye sider, hvorpå står skrevet, hvad der voksede og hvordan der så ud på det pågældende tidspunkt, og sommetider har også eskimoerne skrevet om sig selv og deres kultur.

Vi råder nu over så gode hjælpemidler, at det skulle være muligt at tyde det meste af skriften på dagbogens sider og derved få et detaljeret billede ikke alene af den skiftende plantevækst, men også af klima og naturforhold til de forskellige tider.

Det bliver spændende lektüre!